Ciska van der Genugten, De planten van de Barones, Cascade bulletin voor tuinhistorie 29 (2020), p. 51-71

DE PLANTEN VAN DE BARONES

CISKA VAN DER GENUGTEN

INLEIDING

In het huisarchief van Waardenburg en Neerijnen bevindt zich een aantal documenten dat betrekking heeft op tuin en park. Dit zijn een aantekeningenboekje van 1787-1792[1], een losse nota voor fruitbomen[2], een ontwerpschets voor een parkje[3] (afb. 3) en een aantal plantencatalogi van rond 1800.[4] Naast bovengenoemde archiefstukken bevindt zich in het archief ook nog een aantekeningenboekje van vermoedelijk een zaakwaarnemer van baron Van Aylva uit de periode 1800-1810.[5] Hoewel in dit boekje ook zaken over tuin en park aan de orde komen gaat het vooral over het beheer van het landgoed, jaarrekeningen, et cetera. Dit aantekeningenboekje wordt hier buiten beschouwing gelaten.

In dit artikel wordt het aantekeningenboekje over de tuin behandeld, waarbij de fruitbomennota, de ontwerpschets en de catalogi voor aanvullende informatie zorgen. De aantekeningen zijn vermoedelijk van Cornelia barones van Aylva-van Brakel. Het handschrift komt overeen met het handschrift op een van de kwekerscatalogi en op de schets voor het parkje.[6]

Cornelia van Brakel (1754-1823) trouwde in 1773 met Mr. Hans Willem baron van Aylva, heer van Waardenburg, Neerijnen, Warmenhuizen, Schoorldam en Krabbendam (1751-1827). Hij was van 1780 tot 1788 grietman in 't Bildt en van 1788 tot 1795 grietman in Baarderadeel (Friesland). In 1813 werd hij benoemd in de commissie die de grondwet moest ontwerpen.[7] Cornelia was opgegroeid op Landgoed Saxenburg in Bloemendaal, dat door haar vader Cornelis Arnoud van Brakel (1733-1782) verfraaid en vergroot was.[8] Behalve Waardenburg en Neerijnen bezat het echtpaar Van Aylva ook huizen in Den Haag en Friesland. Deze worden

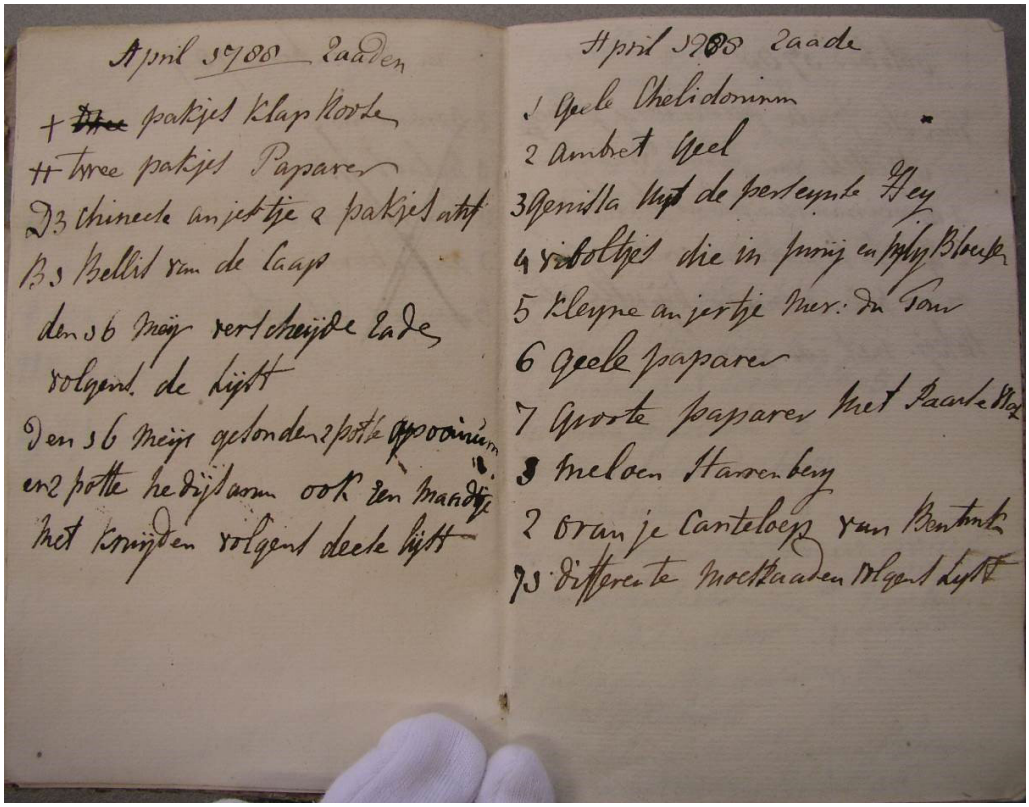

Afb. 1. Een van de pagina's uit het aantekeningenboekje. De aantekeningen in het boekje zijn waarschijnlijk van de hand van Cornelia barones van Aylva-van Brakel (Gelders Archief 0439 1720, foto: auteur).

sporadisch genoemd in het boekje.
Het aantekeningenboekje begint in 1787 en eindigt in 1792. Het bestaat grotendeels uit lijstjes met planten, maar bevat hier en daar ook aantekeningen over hun standplaats en aantekeningen betreffende planten, verplanten, onderhoud en dergelijke. Het boekje bevat lijsten van planten die aangeschaft zijn bij diverse kwekers (soms met prijzen erbij), die verkregen zijn van vrienden en bekenden en van planten die op een bepaald moment in Neerijnen aanwezig zijn. De achterzijde van het boekje gaat over vogelkooien en vogels die aanwezig zijn of naar Neerijnen zijn gezonden, dit deel wordt hier grotendeels buiten beschouwing gelaten. De fruitbomennota is een los velletje met een rekening voor diverse fruitbomen. In de legenda voor het ontwerp van het parkje staan ook diverse planten genoemd.
In het onderzoek is bekeken welke informatie uit het boekje verkregen kan worden, over mevrouw en haar tuin, maar ook over de wereld waarin ze leefde, de contacten die ze onderhield, et cetera.

METHODIEK

Planten

Allereerst is het gehele boekje getranscribeerd. Daarna zijn alle in het boekje voorkomende plantennamen apart genoteerd, in de oorspronkelijke spelling. In totaal werden circa 375 tuinplanten, 65 moes- en fruitgewassen en 20 rozen genoteerd. Afwisselend worden Latijnse en Nederlandse namen gehanteerd en een enkele keer de Franse naam. Daarnaast is genoteerd op welke bladzijde de naam voorkomt (fotonummer), welk jaartal bij de vermelding hoort en eventuele bijzonderheden, zoals vermelding van een kweker of persoon, standplaats, et cetera.
Het komt voor dat planten vaker genoemd worden, namelijk eerst op een lijstje van te verkrijgen planten, dan op een lijstje met verzonden planten en later op een lijstje met aanwezige planten. Dit geeft inzicht in welke planten precies bedoeld worden. Soms worden de planten iets anders benoemd, zoals 'gium' op een lijstje uit 1787 en 'gium montana' op een uit 1788 daterend maar verder vrijwel identiek lijstje, vermoedelijk is in beide lijstjes dezelfde soort bedoeld.
Vervolgens zijn de planten opgezocht in de plantencatalogi uit het Huisarchief van Waardenburg en Neerijnen. Dit zijn in totaal elf verschillende catalogi uit de periode rond 1800. Hierin kon opgezocht worden welke planten waarschijnlijk bedoeld waren en wat de vermoedelijke schrijfwijze in die tijd was. Al moet daarbij vermeld worden dat er rond 1800 nog geen vastgestelde schrijfwijze voor Linnaeusnamen bestond waar iedereen zich aan hield.
Inmiddels zijn via Google Books veel achttiende en negentiende-eeuwse binnen- en buitenlandse tuinjournaals, tuinhandboeken, et cetera te vinden die ook behulpzaam kunnen zijn bij het nazoeken hoe planten destijds genoemd werden. Vaak zijn daarbij bloemkleur, bladvorm en dergelijke genoemd, wat behulpzaam is bij het bepalen van de precieze soort of variëteit. Dit leidde tot een lijst met de vermoedelijke oorspronkelijke schrijfwijze van de planten.
Met deze vermoedelijk oorspronkelijke schrijfwijze van de planten kon vervolgens nagezocht worden wat de huidige naam van de plant is. Bij de start van het onderzoek werden de plantennamen opgezocht in oude kruidboeken (vaak integraal op internet te vinden) en in overzichten op internet van botanische collecties van over de hele wereld.[9] Ook de catalogi/plantenboeken van grote kwekers[10] en diverse determinatie- en naslagwerken[11] geven vaak oude synoniemen. Tegen het eind van het onderzoek verscheen het boek *Order out of Chaos*.[12] In dit boek zijn alle door Linnaeus benoemde gewassen op hun huidige naam gebracht. Dit boek was vooral erg nuttig bij de plantengeslachten die sinds Linnaeus vaak opgesplitst en heringedeeld zijn. Deze uitgave werd gebruikt om de resterende planten op te zoeken en de reeds gevonden plantnamen te controleren.
Bij enkele plantengeslachten zijn sinds de naamgeving door Linnaeus door anderen, waarschijnlijk kwekers, nieuwe soorten benoemd. Deze staan in het boekje en soms ook in (één van) de catalogi, maar komen verder nergens meer in de literatuur voor. Vermoedelijk betreft het een variëteit die door de taxonomen niet als officiële soort wordt beschouwd. Het is meestal niet gelukt deze

planten op naam te brengen.
Vaak bleken de plantennamen niet veranderd en kon een bron worden gevonden die een ouder synoniem gaf waardoor een plant achterhaald kon worden. Verder kon via de Nederlandse naam die in het boekje genoemd wordt een aantal planten achterhaald worden, omdat de Nederlandse naam hetzelfde is gebleven, maar de Latijnse inmiddels veranderd is.
Van de planten die in het aantekeningenboekje genoemd worden bestonden rond 1800 nog niet heel veel gekweekte variëteiten, op soorten als rozen, fruitbomen en dergelijke na. De in het boekje genoemde planten zijn in de meeste gevallen de oorspronkelijke botanische soort. Van de houtige gewassen werd het introductiejaar in Europa opgezocht in *Nederlandse Dendrologie*.[13] Hiermee kon tevens het aantal mogelijke soorten van de niet geheel op soort te brengen houtige gewassen worden beperkt. Heel veel bijzondere bomen en struiken werden pas na 1800 ingevoerd (onder anderen het merendeel van de Rhododendrons). De fruitbomen werden deels op naam gebracht door Jan Zoer, die een grote kennis van fruitbomen heeft.

Contacten

De in het aantekeningenboekje genoemde persoonsnamen zijn genoteerd. Diverse kwekers komen meerdere keren voor (meestal staan dan ook prijzen achter de genoemde planten). Van enkele kwekers (Kreps, Van Eeden) zit een catalogus in het archief. Daarnaast worden enkele particulieren genoemd. Soms is niet helemaal duidelijk of een persoonsnaam bedoeld is of een naam van een variëteit van een plant (appels van Constantia, Cantaloep van Bentink, Lady Harwis plant).

Locaties

Op enkele plaatsen in het boekje staat beschreven dat er werkzaamheden uitgevoerd moeten worden. Daarbij worden dan plaatsaanduidingen genoemd. Soms met naam ('Repelse Bos'), soms omschreven ('laan na het bos'). Dit geeft inzicht in de inrichting van het terrein en het aanwezige plantsortiment. Meer toponiemen zijn te vinden in het aantekeningenboekje over het beheer van Neerijnen, dat zich eveneens in het archief bevindt, maar niet in dit onderzoek is opgenomen.

Resultaat

In de bijlage staan de tabellen met alle planten en hun huidige namen, voor zover die achterhaald konden worden.

DE TUIN

Uit de in het boekje genoemde soorten en de in het archief aanwezige catalogi komt een beeld naar voren van barones Van Aylva en haar tuin. Ze hield bij wat in deze periode aan planten verkrijgbaar was, gezien de bewaard gebleven catalogi, maar was geen fanatieke verzamelaar. Ze leek niet op zoek naar de meest bijzondere of zeldzame soorten, maar maakte lijsten van wat zij kennelijk mooi vond om deze vervolgens te bestellen. Ze was bekend met de Latijnse namen van planten, zoals ze in de catalogi gebruikt werden, en gebruikte deze zelf ook, soms aangevuld met Nederlandse of Franse namen. Zij had ook contacten met verzamelaars, wat blijkt uit de aanwezigheid in het archief van twee veilingcatalogi van verzamelingen die geveild werden. De ene betreft een catalogus van de veiling van de plantencollectie van Mr. Jean Deutz (1743-1784). Jean Deutz was raad en schepen van Amsterdam. Zijn plantencollectie werd geveild op 18 en 19 maart 1784 op zijn hofstede Roos en Beek tussen Velsen en Santpoort. Het andere betreft de nog veel omvangrijkere collectie van Mr. Hendrik Twent (1743-1788), bij leven Burgemeester van Leiden. Twent was onder andere voorzitter van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde in Leiden. Na zijn dood in 1788 werd zijn collectie geveild op zijn landgoed Oostbos in Voorschoten.[14]

Het doet tegenwoordig wat vreemd aan een plantencollectie te veilen. Aan het einde van de achttiende eeuw waren planten echter niet slechts de inhoud van de tuin, als decoratie of om een bepaald effect te bereiken, maar het ging om echte verzamelingen, vaak zelfs van maar één of enkele exemplaren per soort. Ook in het boekje van Neerijnen is iets terug te vinden van

het idee van een plantenverzameling. Als er aantallen genoemd worden dan is het meestal één of twee. Soms meer, zoals vijf anjers of zes lijsterbessen, maar dat zijn uitzonderingen, waarbij de lijsterbessen dan waarschijnlijk voor een parkje waren bedoeld en niet de tuin. De vijfhonderd ligusters die genoemd worden op 6 maart 1788 zijn waarschijnlijk bedoeld als haagje. Wat ook op een verzameling wijst is de indeling in vakken waarnaar het boekje regelmatig verwijst. Bij planten die aangetroffen worden op Neerijnen staat de locatie erbij vermeld, met een letter en een cijfer. Ook blijkt uit het boekje dat er nummers bij de planten werden geplaatst. Ook op het ontwerp voor het parkje (afb. 3) is sprake van vakken die met letters aangeduid worden.

De planten werden deels in de pot gehouden, deels in de volle grond. In 1792 wordt opdracht gegeven hoe die potten gearrangeerd dienen te worden en staat onder andere beschreven om welke soorten het gaat. De potten moeten niet op tegels worden gezet, iets ruimer van elkaar staan met de hoge planten achterin of in het midden (vermoedelijk teneinde om het plantenrondje heen te kunnen lopen). Dezelfde soorten mogen niet te dicht bij elkaar en als de potten geplaatst zijn moet er een vingerdik zand op gebracht worden.

LOCATIES

Er is sprake van diverse rondjes met planten, namelijk een rondje met grasanjers, het rond van de Accassia, een rond met geraniums. Ook wordt beschreven dat een noot, jasmijn en sering geplant moeten worden met in het midden een Accassia. Dit is wellicht ook een soort rondje (met de Accassia wordt vermoedelijk een Robinia of een Cassia bedoeld).
Het Repelse Bos wordt vrij vaak genoemd. Hiermee werd duidelijk een parkje bedoeld. Er lag een vrij groot eiland beplant met enkele sierbomen, onder andere een 'carstanje kina' die geënt moest worden met een bonte tak (Carstanje de Quina, paardenkastanje), een treurwilg, een larix. Ook waren er paden, waarvan de graskanten afgestoken moesten worden en werden twee doorns uit de tuin

Afb 2. AHN-2 met in het midden Huis Neerijnen, in rood de Waaldijk en rechts het Repelse bos met een slingervijver.

in Den Haag in het Repelse Bos geplant. Het Repelse Bos bestaat waarschijnlijk nog steeds, maar hoort niet meer tot het bezit Neerijnen. Het ligt ongeveer een kilometer ten oosten van het Huis Neerijnen, aan de overzijde van de Repelsestraat, in het verlengde van de Van Pallandtweg. Op het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN) is te zien dat zich in dit bosje een vijverstructuur bevindt met een vrij groot eiland en een slingerend deel. Het geheel lijkt van boven nog het meest op een dikkopje dat richting Neerijnen zwemt. Nader onderzoek zou moeten uitwijzen of dit inderdaad de restanten betreffen van het in de aantekeningen genoemde parkje in het Repelse Bos. Het eiland in het Repelse Bos is het enige eiland dat in het boekje genoemd wordt. Als het eiland genoemd wordt zonder de vermelding Repelse Bosch, dan gaat het toch meestal om meerdere grote bomen die zich er op zouden moeten bevinden.

Het eilandje in het parkje waarvan het ontwerp bewaard is gebleven is vrij klein, daar is geen ruimte voor heel veel bomen. Ook zijn er in het aantekeningenboekje nergens verwijzingen naar dit parkje aan de dijk, geen planten die daar geplant of werkzaamheden die daar uitgevoerd moeten worden. Het is daarom zeer waarschijnlijk dat dit parkje in de tijdspanne die het aantekeningenboekje bestrijkt nog niet aangelegd was en dus van na 1792 dateert. Het is ook mogelijk dat met het eiland het huiseiland in de gracht werd bedoeld.

Bijzonder is de vermelding van een goudvisjesslingertje. Goudvissen waren relatief nieuw in Nederland. Sinds de zestiende eeuw was al bekend dat er in Japan en China goud- en zilverkleurige vissen waren, maar de eerste kwamen pas in 1611 in Portugal Europa binnen. De Nederlander Job Baster (1711-1775) zou ze naar Nederland gehaald hebben en er als eerste in geslaagd zijn ze zelf voort te kweken.[15] Goudvissen werden vaak gehouden in kleine vijvers met een gemetselde bodem. De goudvissenkom op Neerijnen was kennelijk in de vorm van een slinger. De locatie ervan is onbekend.

Er was blijkens het boekje ook een grote vijver. Niet geheel duidelijk is welke waterpartij daarmee bedoeld wordt. Misschien betreft het de plas onderaan de dijk, die van oorsprong waarschijnlijk een wiel is en waar later het parkje omheen aangelegd werd. De gracht wordt ook in het boekje genoemd, dus het is niet waarschijnlijk dat met 'grote vijver' de gracht bedoeld wordt. Het is ook mogelijk dat

Afb. 3 Kolkparkje, ontwerpschets voor een parkje waarvan de locatie niet bekend is (Gelders Archief 0439 1712).

er een vijver op Neerijnen heeft gelegen die niet meer bestaat en waar ook geen sporen meer van zijn.
Ook was er een 'bergje' in de tuin, langs de heer Kooijman. Er is nog niet achterhaald waar deze Kooijman woonde. Het 'bergje' is misschien het heuveltje dat nu nog tegen de buitenrand van het park ligt.
De laatste pagina's van het aantekeningenboekje zijn gewijd aan vogels. Er blijken in tuin en/of park diverse kooien te hebben gestaan, zoals een grote vlucht om 's winters de vogels in te doen, een grote kooi met negen broedkooien, een volière met een kastje eronder, een leeuwerikenkooi, dertien boogkooitjes, drie grote kippenrennen, et cetera. In deze kooien werden allerhande vogels gehouden, zoals fazanten (goud- en zilverlakens), kanaries, (goud)vinken, korhoenders, tortelduiven en gewone kippen. Ook werden diverse soorten eenden gehouden, die vermoedelijk in de gracht of de vijver verbleven.
Op een bewaard gebleven aquarel, toegeschreven aan Rijksbouwmeester P.W. Schonck (1735-1807), uit ca 1805 is te zien hoe de kooien er waarschijnlijk uit hebben gezien. De prent toont het eiland in de gracht bij het huis. Er zijn volières te zien en diverse bijzondere bomen en struiken; twee treurvormen en verschillende coniferen.
Andere elementen die aanwezig waren, zijn een moestuin, een oude en een nieuwe enterij, een lapje koorn, een singel, grietland en de delhof. Van de Delhof is bekend waar deze lag: het is de naam van het perceel dat omzoomd wordt door het oudste parkgedeelte, vanuit het huis gezien gelegen aan de overzijde van de Van Pallandtweg.

PLANTEN

Het bleek goed mogelijk om een groot deel van de planten op naam te brengen. In totaal kon van 115 planten met zekerheid en van 43 vermoedelijk, tot op soort vastgesteld worden om welke plant het gaat. Vaak kon een plant alleen tot op geslacht benoemd worden, in totaal 133 planten. Bij de planten die alleen op geslacht benoemd konden worden is het vaak zo dat in het boekje ook alleen het geslacht omschreven is (Apocinum, Arum, Sedum). Kennelijk wist de schrijfster zelf welke soort bedoeld werd en vond ze het niet nodig een nadere aanduiding op te schrijven of was er op dat moment maar één soort aanwezig in Nederland (of slechts één soort goed verkrijgbaar).
Een aantal planten komt veel voor in het boekje. Soms met diverse aanduidingen die er op wijzen dat verschillende soorten of kleuren bedoeld worden. Zoals de vele

Afb. 4. Huis Neerijnen, gezien vanuit het zuidwesten. Op het huiseiland is een klein parkje zichtbaar met een vogelhuis. Aquarel, toegeschreven aan P.W. Schonk, circa 1805 (Collectie Geldersche Kasteelen).

soorten Geraniums die genoemd worden (waarvan er meerdere inmiddels onder het geslacht Pelargonium vallen) en diverse soorten en kleuren anjers, lelies, violieren, floxen, lychnissen, et cetera. Ook komen soorten vaker voor onder dezelfde naam. Dit kan samenhangen met het verschillende karakter van de lijstjes (wensenlijstje, bestellijstje, verzendlijstje). In dat geval blijkt dat uit de aard van de lijstjes, ze zijn meestal vrijwel gelijk (eerst wens, dan bestellen, dan verzenden, bijvoorbeeld). Een deel van de soorten kan als 'perkgoed' beschouwd worden en werd regelmatig bijbesteld. Deze komen dan meerdere jaren achter elkaar voor. Enkele soorten komen echter herhaaldelijk voor met tussenpozen, vaak gaat het dan om bomen en struiken. Waarschijnlijk gaat het hierbij om soorten die erg gewenst waren, maar niet verkregen konden worden of die niet aangeslagen waren en opnieuw besteld werden. Al deze herhaaldelijk voorkomende soorten geven inzicht in het beeld dat de barones in haar park wilde bereiken. Voor haar waren deze soorten kennelijk belangrijk. Het gaat dan onder andere om Wymouthden, Rode Pavia, Papiermoerbei, Zwarte Beuk, Pluimes, Ginkgo, Rode Ceder, Rode Larix, Witte Larix, Rode (Amerikaanse) Eik.

ROZEN

Rozen komen een twintigtal keren voor in het boekje. Soms alleen als 'roos', soms met een beschrijving (wit, geel, dubbel geel, enkel die laat bloeit). Van deze rozen is het onmogelijk om te achterhalen welke roos of welk type roos er bedoeld werd.

Eind achttiende eeuw was er al een grote hoeveelheid rozenvariëteiten en subvariëteiten beschikbaar/bekend. Na 1800 nam dat exponentieel toe, vooral in Frankrijk. Een Engels overzichtswerk uit 1838 dat voor de rozenliefhebber wat orde probeerde te scheppen in al die rozen geeft al meer dan 1500 verschillende rozennamen.[16]

Veel rozen werden besteld bij Voorhelm en Groenewoud te Haarlem, waar helaas geen catalogus van in het archief zit. Sommige van de genoemde rozen komen wel in enkele van de andere catalogi voor, zoals de Agaatroos, Bottelroos, Juffersroos, Maandroos, Rose de Damen en Pensylvanische roos.

Het nazoeken van de rozen wordt verder bemoeilijkt omdat er rond 1800 vrijwel geen onderscheid gemaakt werd tussen botanische rozen (met geslachtsnaam en soortnaam) en gekweekte variëteiten, die van de kwekers ook vaak een Latijnse soortnaam kregen. Ook is de Latijnse naam in catalogi en handboeken regelmatig een beschrijving (Rosa lutea simplex, Rosa lutea multiplex).

In het boek van Pieter de La Court van der Voort uit 1763 is een aantal rozengroepen vermeld die veel gebruikt werden.[17] Daaronder onder andere Provincierozen, Juffersroos, Maandroos (dit is een doorbloeier). Johann Hermann Knoop noemt in 1790 ook veel rozensoorten.[18] Hij schaart de Provins, Damast en Maagderoos onder dezelfde noemer en ook de Juffersroos, Rose de Dame en Centifoli zitten bij hem in één groep. Daarnaast noemt hij drie Bottelrozen, vier Maandrozen, Mosroos en Muskusroos als aparte groepen.

Door de veelheid aan rozenvariëteiten en het ontbreken van een eenduidige nomenclatuur is het niet mogelijk om precies te zeggen welke rozen er in het Neerijnen-boekje bedoeld zijn. Het is wel mogelijk enkele rozengroepen aan te geven (Agaatroos, Bottelroos, Juffersroos, Maandroos) en ook is bekend dat er diverse kleuren (geel, wit) en enkel- en dubbelbloemige rozen waren en rozen die vooral om hun bottels aangeplant werden.

MOESTUIN EN BOOMGAARD

De soorten in het boekje die onder moes- en fruitgewassen vallen lijken geen compleet overzicht te geven; er zal veel meer geteeld zijn dan er in het boekje met naam genoemd is. De vermelding '73 verschillende moeszaden' in 1788 zegt wat dat betreft genoeg. Toch geven de wel vermelde gewassen een aardig inkijkje in wat er geteeld werd.

Wat opvalt aan de moes- en fruitgewassen is de grote verscheidenheid aan fruitbomen. Er zijn diverse soorten peren, kersen (kers, morel, bigareaux) en druiven genoemd. Daarnaast soorten als kwee, moerbei, hazelnoot en walnoot. Appels lijken te ontbreken, maar zullen er waarschijnlijk wel geweest zijn. Deze diversiteit is typerend voor

landgoedboomgaarden die doorgaans bestaan uit een grote hoeveelheid rassen en soorten, met vaak maar een of enkele exemplaren per soort.[19] Het doel van een landgoedboomgaard was namelijk om een groot deel van het jaar (vers) fruit op tafel te hebben. Er waren daarom soorten die achter elkaar rijp werden, die wat langer (of heel lang) houdbaar waren of die goed ingemaakt of verwerkt konden worden.
Bij de moestuingewassen zitten 'gewone' soorten als prei, kool, venkel en wortel, maar ook twee soorten peulen, drie soorten doperwten en kruiden als marjolein, dragon en peper. Verder enkele soorten 'courge', waarmee allerlei soorten courgette, pompoen, et cetera bedoeld kunnen zijn. Interessant zijn de oranje cantaloupe van Bentinck en de meloen Harrenberg. Waarschijnlijk zijn dit zaden die gekregen zijn van respectievelijk Bentinck en Harrenberg.

CONTACTEN

In het boekje komen diverse namen van personen voor die inzicht geven met wie de schrijfster om ging.
Allereerst zijn er de kwekers en plantenverkopers. In het boekje is duidelijk welke dat zijn, doordat er prijzen bij de planten vermeld zijn, of omdat er bijvoorbeeld vermeld is 'gekocht' of 'besteld'. Deze kwekers zijn: Van Eeden, Van Hulst, Kreps, Moerbeek, Moonen, Schneevoogt en Voorhelm en Groenewoud. Van de kwekers Van Eeden en Kreps is ook een catalogus in het huisarchief aanwezig. Andere kwekers, van wie er zich wel een catalogus in het archief bevindt, maar waarvan niet duidelijk is of er bij hun ook besteld is, zijn: Brakel, Gans, Kent, Muntz en Schuurman Stekhoven.
Persoonlijke contacten blijken uit enkele meer of minder bekende namen. Schonk komt driemaal voor, in drie verschillende jaren. Uit de context blijkt dat Cornelia planten van hem kreeg. Vermoedelijk wordt Rijksbouwmeester P.W. Schonk (1735-1807) bedoeld. Hij was Oranjegezind, net als Van Aylva. Behalve architect was hij ook tuinarchitect. Het ontwerp voor het Kolkparkje werd in eerste instantie aan hem toegeschreven, maar inmiddels is gebleken dat het handschrift van dezelfde hand is als die in het plantenboekje (afb. 3). Kennelijk kwam Schonck regelmatig op Neerijnen, gezien ook de aan hem toegeschreven aquarel met het huis, gedateerd circa 1805 (afb. 4). Er waren ook contacten met adellijke families, waarvan planten werden verkregen, zoals Bentinck en freule Plettenberg. Bentinck is een bekende adellijke familie. De adellijke familie Van Plettenburg was net als Van Aylva lid van de Ridderschap van Friesland. Soms is duidelijk dat een persoon planten gegeven heeft, zoals de heer Omval en de heer Kouwenoort. Soms is dat minder duidelijk, zoals 'Cijpres van Constantia', 'Ladij Harwis plant' of 'meloen Harrenberg'. Dit kunnen benoemde variëteiten zijn of bekenden van de schrijfster.
Het laatste contact dat bekend is, is Manus. Manus komt ook in het aantekeningenboekje over het beheer voor. Uit de context blijkt dat hij opdrachten krijgt. Vermoedelijk is hij de tuinman.

CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Door het aantekeningenboekje, het ontwerp voor het parkje en de aquarel van Schonck krijgen we een aardig beeld van wat barones Van Aylva voor ogen stond met haar tuin. Eigenlijk verschilt dat niet zo veel van hoe veel mensen tegenwoordig nog steeds met hun tuin om gaan. Ook nu worden nog plantencatalogi bewaard, wensenlijstjes gemaakt, wordt bijgehouden wat geplant is, wat er is opgekomen en worden bestellijstjes voor het komende jaar gemaakt. Er worden plannen gesmeed voor herinrichting, schetsjes gemaakt van hoe het moet worden. Niet het werk van een beroemde tuinarchitect, maar van een particulier die goed op de hoogte was van de laatste ontwikkelingen en zelf aan de slag ging. Daarbij wel terzijde gestaan door haar contacten met onder andere Schonck, andere particulieren, et cetera, en de tuinman, waarvan in de aantekeningen af en toe een glimp kan worden opgevangen. Dit geeft een heel persoonlijke inkijk in een tuin en park aan het eind van de achttiende eeuw en daarmee is Neerijnen uniek. Niet in het grote, met beroemde tuinarchitecten, overdadige tuinen en parken, maar in het kleine, het persoonlijke. We leren de smaak van de tuineigenaar kennen

en niet die van de architect.
Wat opvalt in de plantenlijsten zijn de bloeiende bomen en struiken, zoals Sering, Cercis, Magnolia, Genista, Oleander, et cetera. Of juist de bomen en struiken met een afwijkende bladkleur of bijzondere bladvorm, zoals bruine beuk, eik en esdoorn, Wijmouthden, Larix, Catalpa, Ginkgo, et cetera. Op een enkele na komen deze soorten niet meer op Neerijnen voor. Ook de vaste planten en éénjarigen komen niet meer voor. De rijkelijk op Neerijnen voorkomende stinsenplanten komen juist weer niet in de plantlijsten voor (ook niet in de lijsten met aanwezige planten) en zijn wellicht van later datum.
Voor een nauwkeurige reconstructie van de tuin rond 1800 weten we te weinig over hoe die er in detail uitzag. Een reconstructie zou ook niet gewenst zijn, ook na 1800 zijn er diverse waardevolle aanpassingen in tuin en park geweest die gerespecteerd dienen te worden. Wel is het mogelijk om in de detaillering van de tuin- en parkaanleg elementen uit eind achttiende eeuw mee te weven. Als rond huis Neerijnen weer bloemperken of borders aangelegd worden, zouden daarin soorten uit de plantlijsten opgenomen kunnen worden. Als op specifieke plekken solitairen of boomgroepen gewenst zijn, zouden ook daarvoor soorten gebruikt kunnen worden uit de plantenlijsten. Op die manier kan de tuinlaag van eind achttiende eeuw, die alleen nog in het archief te beleven is, zichtbaar worden in het huidige park.

NOTEN

1 Gelders Archief, Arnhem (GldA), toegangsnummer 0439 *Huizen Waardenburg en Neerijnen*, inventarisnummer 1710 *Aantekenboekje (van H.W. van Aylva of diens vrouw?) betreffende bomen, planten, vogels e.d. gekocht of gekregen voor Neerynen, 1787-1792. 1 deel.*
2 GldA, toeg.nr. 0439, inv.nr. 1712 *[Tuinaanleg van het huis Neerijnen, [einde 18e eeuw?].*
3 GldA, toeg.nr. 0439, inv.nr. 1712.
4 GldA, toeg.nr. 0439, inv.nr. 2137 *Catalogi van bomen, planten, heesters e.d.; hier en daar van aantekeningen voorzien. Gedrukt, einde 18e en begin 19e eeuw. 1 pak.*
5 GldA, toeg.nr. 0439, inv.nr. 1481 *Notitieboekje van H.W. van Aylva met richtlijnen betreffende het beheer der goederen te Waardenburg en Neerynen, 1800-1810. 1 deeltje.*
6 Annemarie van Leeuwen, *De vijver van de Baronesse d'Aylva*. Master Erfgoedstudies VU, 2006.
7 A.J. van der Aa, *Biografisch woordenboek der Nederland. Eerste deel*, Haarlem 1852, p. 451-452. http://resources.huygens.knaw.nl/, laatst geraadpleegd 4-9-2015.
8 G.J. van Setten, Eene extra aangename Hofstede genaamd Saxenburg, *Ons Bloemendaal* 36 (2012), nr. 2, p. 19.
9 Google Books. Geraadpleegd via https://books.google.nl/. Inmiddels staan veel handboeken, catalogi, tijdschriften, etc. voor hoveniers en liefhebbers op Google Books. http://leesmaar.nl site met onder andere diverse oude kruidboeken (Dodoens, Linnaeus, Flora Batava, etc.) integraal opgenomen.www.plantatlas.usf.edu website van de plantenatlas van Zuid-Florida van het Botanisch instituut van de universiteit van Zuid-Florida. Geeft synoniemen van planten met volledige bronvermelding (tot Linnaeus terug).www.wikipedia.org geeft regelmatig synoniemen en bronverwijzingen voor planten.
10 R. Houtman, *Van den Berk over Bomen*, 2004. P.C. de Jong en W.H. Kromhout, *Darthuizer Vademecum. Darthuizer Boomkwekerijen*, Leersum 2005. Online catalogus van kwekerij Esveld in Boskoop https://www.esveld.nl/.
11 R. van der Meijden, *Heukel's Flora van Nederland*, Groningen 2005. M.H.A. Hoffman, *Naamlijst van vaste planten*, Boskoop 2005. M.H.A. Hoffmann, *Naamlijst van houtige gewassen*, Boskoop 2005.
12 Charlie Jarvis, *Order out of Chaos. Linnaean plant names and their types*, London 2007.
13 B.K. Boom, *Nederlandse Dendrologie*, Ede 2000.
14 A.J. van der Aa, *Biografisch woordenboek der Nederland. Achttiende deel*, Haarlem 1875, p. 250-251. http://resources.huygens.knaw.nl/, laatst geraadpleegd 4-9-2015.

15 A.J. van der Aa, *Biografisch woordenboek der Nederland. Tweede deel*, Haarlem 1854, p. 163-166. http://resources.huygens.knaw.nl/, laatst geraadpleegd 4-9-2015.

16 C.G.F. Gore, *The book of roses or Rose Fancier's manual*, Londen 1838. Belle-Epoque. Geraadpleegd 8-9-2015 via http://www.belle-epoque.nl/rozen. Heeft veel oude rozen en vermeldt het jaar van introductie bij veel rozen.

17 P. de la Court van der Voort, *Byzondere aenmerkingen over het aenleggen van prachtige en gemeene landhuizen, lusthoven, plantagien en aenklevende cieraeden*, Amsterdam 1763 (2e druk).

18 J.H. Knoop, *Beschrijving van plantagie-gewassen die men in hoven aankweekt*, Amsterdam/Dordrecht 1790.

19 J. Zoer, *Fruitbomen bij Geldersch Landschap*, 2007.

BIJLAGE 1

Tuinplanten

Hieronder de planten waarvan is vastgesteld dat zij rond 1800 op Neerijnen voorkwamen.

Wetensch. naam	Ned. naam	Naam in boekje	Jaar	Pag.
Acer rubrum	Rode Esdoorn	esdoorn, rode amerikaanse	1790	79
Achillea millefolium	duizendblad	millefolium, wit of wat anders	1787	68
Aesculus pavia var pavia (Atrosanguineum?)	Rode pavia	pavia, rood	1790	81, 82, 91
Agapanthus africanus	haaklelie	crinum superbum uit het kafferland	1787	70
Agrostemma githago 'alba'	Bolderik	agrosterna githago flox alba	1792	91
Althaea cannabina	Hennepbladstokroos	althea cannabium	1790	79
Aristolochia rotunda	pijpbloem	aristolochia rotundifolia	1791	84
Asphodeline lutea	gele affodil, wijfjes affodil	asphodillus luteo gele affodil	1788	72
Aster dumosus/ Symphiotrichum dumosum?	herfstaster	aster mutabilis	1791	85
Astragalus alopecuroides L. subsp. Alopecuroides	hokjespeul	astragalus alopecuroides	1789	77
Betula pendula 'Laciniata'	Berk met ingesneden blad	betula laciniata	1791	84
Broussonetia papyrifera	Papiermoerbei	mores papifera	1790	79, 80
Browallia americana		browallia elata	1790	78
Buchnera capensis L./ Polycarena capensis		buchnera capansis	1791	85
Buxus sempervirens	buxus	palm piramides	1788	75
Buxus sempervirens 'Argenteo-variegata'	buxus (zilverbont)	palm zilver bont	1792	90
Calceolaria pinnata L.	pantoffelplant	calceolaria pinnata of fagelia	1790	78
Centaurea crocodylium	korenbloem	centauria cronodillum	1791	84
Cheiranthus maritima / Malcolmia maritima	strandviolier	cheiranthus maritimus flox alba	1792	91
Cistus ladanifer L.	zonneroosje	cistus ladanifera, groot	1788	75
Cordyline fruticosa		dracena terminalis	1789	77
Crambe maritima L.	zeekool	crambe maritime	1792	90
Dactylorhiza maculata	Gevlekte Orchis	orchis maculata	1788	72
Daphne mezereum/cneorum	peperboompje	daphne cneorum	1787	69
Dianthus barbatus L.	Duizendschoon	duizendschoon, dubbel	1792	91
Dianthus chinensis L.	chinese anjer	anjertjes, chinese	1788	71
Dianthus juniperinus bauhinorum	anjer	Anjerboom	1787	70
Dianthus plumarius L.	grasanjer	gras anjelieren	1787	69, 82, 89
Diosma hirsuta L.		diosma ericoides, diosma hirsuta	1790	79
Eryngium alpinum L.	alpenkruisdistel	eringium alpinus	1787	68, 72
Fagus sylvatica 'Atropurpurea'	Rode beuk	beuk, zwart	1788	74, 75, 80, 81

Fothergilla gardenii L.		totergilla gardenia	1792	86
Fraxinus ornus	Pluimes	Pluimes	1789	77, 78, 80, 85
Genista sagittalis subsp sagittalis	verfbrem	genista sagitolus	1791	84
Geum montanum L.		gium montana	1788	72
Gillenia trifoliata		spirea trifoliata	1787	68, 72
Ginkgo biloba	Japanse Notenboom	Ginko	1787	68, 73
Hypericum kalmianum L.		hypericum calmianum	1791	84
Juniperus virginiana	rode ceder	ceder, rood	1788	74, 75
Larix decidua	Europese larix	larix, rood	1788	74, 75, 77
Lathyrus vernus		Orobus vernus fl: alba schage	1791	84
Laurus camphora/ Cinnamomum camphora		laurus camphora	1789	76
Leucadendron argenteum		protea argentea	1789	76
Ligustrum vulgare		ligustrum (500 stuks)	1788	75
Lupinus perennis	lupine	lupinus perennis rood	1792	91
Magnolia virginiana		magnolia glauca	1789	76
Matthiola fruticulosa	muurbloem	cheiranthus fruticulosus	1791	77, 84, 85
Mimosa sensitiva subsp. Sensitiva	Kruidje-roer-me-niet	mimosa sensitiva	1791	85
Myrica cerifera	wasgagel	mijrica cerifera	1788	74, 75
Nerium oleander L.	Oleander	oleander, wit van Maestricht	1791	85
Nolana humifusa		nolana prostrata	1790	79
Ononis natrix natrix		ononis natria	1790	82, 84
Ononis repens var spinosa		onnonis, spinosa	1788	74, 75
Parthenocissus quinquefolia		hedra quiquifolia	1788	75
Passerina filiformis		passerina filiformis	1790	79
Pelargonium betulinum		geranium betulina	1792	90
Pelargonium laevigatum		geranium leavigatum	1788	74, 75, 79
Philadelphus coronarius	boerenjasmijn	philadelphus aromaticus	1790	78
Phlox carolina L.	vlambloem	phlox carolina	1792	90
Phlox divaricata L.	vlambloem	phlox divaricata	1792	90
Phlox glaberina L.	vlambloem	phlox glaberina	1792	90
Phlox maculata L.	vlambloem	phlox maculate	1792	90
Phlox pilosa L.	vlambloem	phlox pilosa	1792	90
Pinus pinea L.	parasolden	pinus pines	1788	76
Pinus strobus L.	Weymouth den	wijmout, wijmout pijn	1789	74, 75, 77, 78
Polygala myrtifolia L.		poligala myrifolia	1790	78
Populus x canadensis	Canadese populier	populier, caroline	1791	84
Potentilla alba L.		Potentilla alba	1791	84, 90
Potentilla multifida L.		potentilla multifida	1791	84
Prunus mahaleb L.	Weichselboom	prunus mahaleb	1792	86
Prunus virginiana L.	Virginische vogelkers	virginise vogelkars	1792	86
Quercus rubra	Amerikaanse Eik	eik (?) rode amerikaanse	1790	78, 80
Sambucus nigra 'Laciniata'	peterselievlier	vlier, peterselie	1792	88
Sanicula canadensis L.		sanicula canadensis	1788	72

Scabiosa stellata L.	schurftkruid	schabiosa stellata	1792	91
Solanum melongena	aubergine	eijerplant melongoria	1791	85
Sorbus aucuparia	lijsterbes	lijsterbessen a sol	1788	74, 75
Sorbus intermedia	zweedse meelbes	crategus area	1790	80
Taxodium distichum		cypres distica	1790	80
Trachystemon orientalis		borrago orientalis schage	1791	84
Vinca major	grote maagdenpalm	vinca major	1791	84
Virgilia capensis/oroboides		sophora capensis	1789	76

Hieronder de planten die vermoedelijk rond 1800 op Neerijnen voorkwamen.

Wetensch. naam	Ned. naam	Naam in boekje	Jaar	Pag.
Adonis	kooltje vuur	kooltje vuur, groot	1792	90
Alnus glutinosa		Elst	1792	87, 88
Broussonetia papyrifera	Papiermoerbei	Papierboom	1790	81
Colutea orientalis	blazenstruik	colutea, rood	1792	91
Cytisus	brem	Cistissus	1792	85, 86
Erodium moschatum		geranium miscata, lichte paarse bloem mei	1792	91
Fraxinus excelsior	Gewone es	fraxinus esse, es	1790	80, 84, 88
Geranium sanguineum var stratum?		geranium striatum	1791	84
Heliotropium	Heliotroop	heliotrope, heliotropium	1787	70, 85
Larix laricina		larix, wit	1788	74, 75, 77
Lillium canadense of Lillium superbum?	lelie	lilium canadensis superbum	1787	70
Matthiola		violier, Blanc	1789	76, 85, 91
Miscanthus sinensis 'Stricta' ?	Zilvergras	Zilvergras	1792	90
Myrthus		mirthus, dubbel	1791	84
Nepeta	Kattekruid	kattekruid, nepeta	1790	81
Papaver	klaproos	Klaprozen	1788	71
Platanus x acerifolia		Platanus	1790	80
Rhus coriaria L.	sumak	zumack, grote	1790	79, 81
Robinia pseudoacacia	Acacia	Accassia	1790	80, 88, 89
Syringa vulgaris	sering	Sering		
Tamarindes	tamarinde	Thamarindes	1788	75
Tragelium caeruleum		Trachelium	1788	74
Tropaeolum		oostindische kers, dubbel	1789	77
Ulmus x hollandica	Iep	ijpen, bont, Ypen	1790	80
Ulmus x hollandica	Iep	Ypen	1792	91
Alyssoides utriculata		Alyssum articulatum schage	1791	84

Hieronder planten die rond 1800 voorkwamen maar waarvan alleen het geslacht bekend is.

Wetensch. naam	Ned. naam	Naam in boekje	Jaar	Pag.
Acer		esdoorn	1790	81, 88, 89
Alnus		elst met mooi blad	1791	84
Amaranthus		amaranthus	1787	69
Anagalis		annagallis	1787	68, 77, 85
Andromeda/Pieris		andromeda	1791	84
Apocynum		apocinum, apocinum oranje	1788	71, 72, 73
Arctotus		arectotus	1792	91
Aristolochia	pijpbloem	aristolochia wit bol	1787	68
Arum	aronskelk	arum	1787	69, 85
Aster		asters	1791	81
Astragalus		astragalus alopecurius	1788	74
Atriplex	tuinmelde	atriplex	1792	86
Borago	bernagie	bernagie, wit	1791	85
Browallia		browallia butimosa, browallia denista	1791	85
Campanula	klokjesbloem	campanula	1792	90
Celtis		celtis	1790	80
Cercis		judasboom	1792	90
Chelidonium	stinkende gouwe	chelidonium, gele	1788	71
Chironia	bitterwortel, kaapse centaurie	chironia	1792	91
Chrysanthemum		chrysanthemum laat, wit	1791	85
Cineraria		cineraria	1790	79
Cistus/ Helianthemum	zonneroosje	cistus, kleine gele bloem, donker, rood	1790	79, 85, 87
Clematis	bosrank	clematis, liefst gele bloem	1790	81, 88
Convolvulus	winde	convolvulus, smal blad	1787	70, 74
Cornus	kornoelje	cornus	1790	80
Craniolaria L.		craniolaria	1791	85
Crataegus		crategus met silver blad	1792	86
Crotalaria	kanariebosje	crotularia eupinoides, crotularia met blauwe bloem	1787	68, 72, 91
Delphinium	ridderspoor	delphinum flore plena	1787	68, 72, 82
Dianthus	anjer	anjelieren, kleine mer: du Tom, anjerplanten, anjers diverse typen	1787	69, 70, 71, 82
Dracocephalus		dracocephala	1790	82
Epilobium		epilobium, rood, wit	1788	72, 79
Euonymus	kardinaalsmuts	papemuts, groot met breed blad	1790	78
Genista		genista uit de persijnse hei	1788	71
Gentiana		gentiana	1792	91
Geum	nagelkruid	gium	1787	68
Gleditsia		gleditsia	1790	80

Gnaphalium		gnaphalium rotea, rood	1787	69, 73, 91
Gossypium	katoen	catoenplant	1788	75, 76, 84
Hedera		hedra	1788	74
Hedysarum		hedijsarm	1788	71
hermannia		hermania	1787	69
Hieracium		hieracium aurantium	1788	72
Hypericum		hepericum, groot, kleine bloem	1788	72, 91
Jasminum		jasmin	1792	86, 88
Kalmia	lepelboom	kalmia	1792	86
Larix		larix	1790	81, 87, 90
Lathyrus		lathyrus	1788	72, 91
Lilium	lelie	lelie, gele krul, ruikend, leliebollen	1787	69, 70, 91
Limonium		statice zeer groot met donkere bloem	1792	91
Lonicera	kamperfoelie	camperfoelie, rode vlieg. Lonicera, groot, klein, rood	1788	74, 75, 86
Lupinus	lupine	lupin, blauw fijn blad	1792	90, 91
Magnolia		Magnolia	1792	86
Monarda	bergamot	monarda, rood Constantinopel, nieuwe soort	1790	81, 82
Nasturcium		Nastursicum	1787	69
Oenothera rosea		oenathera rosea	1790	79
Ononis		onnonis, ononis, rood	1787	68, 73, 82, 86
Orchis		Orchis	1792	91
Othonna		Osthonna	1789	77
Papaver	klaproos	papaver, groot met paarse (stof?), geel	1788	71
Passiflora		Passiebloem	1790	79
Phlox	vlambloem	flox kleine gele bloem, paars, vroeg blauw	1787	68, 85, 90
Pinus		dennenzaad, grof en fijn	1788	75
Polygonum		Poligonium	1788	72
Populus		populieren van pagniet	1792	89
Protea	suikerbos	protea variegata	1789	76
Protea lepidocarpodendron / hypophyllocarpodendron?		protea conocarpodendron	1789	76
Quercus		Eik	1790	80, 88, 89
Ranunculis?		Ranunculis, Graine de	1789	76
Rhododendron	Azalea	Hazalea	1792	86
Rhododendron		Rododendron	1792	86
Ricinus	wonderboom	Ricinus	1789	76
Salix	prieelwilg / treurwilg	wilg, treur, treur op stam	1792	88, 89
Sambucus	bonte vlier	vlier, bont	1792	88
Sedum	vetkruid	Cedum / sedum met rode bloemen	1787	68, 72, 86
Senecio		senecio, dubbel	1791	84

Thlaspi		tlaspi met grote bloem	1792	91
Tragelium		Trachelium	1791	85
Verbascum	toorts	verbascum paars en oranje	1787	69
Vinca	maagdenpalm	Vinka	1787	69
Viola	viooltje	viooltjes die in juni en juli bloeien, grote	1787	69, 71

Moestuin en fruitbomen

Hieronder planten die rond 1800 voorkwamen (x = zeker; v = vermoedelijk).

Huidig synoniem	Naam in boekje		Jaar	Opmerkingen	Pag.
Bergamotte cressane	bergamot cretane	x	1788		73
Besie de Chaumontel of Besie de Schonauwen (peer)	butie/busie, peer, stamboom busie de chaumontel	x	1788		73, 75, 77, 78
Bon Chretien Williams, of Williams Bon Chretien (peer)	bon Chretin	x	1788		73
Boterpeer	Beure, witte, Beurie	x	1788	Boterperen zijn rond 1700 ontstaan. Beurre d'Hardenpont (1760) was een zeer populaire peer in deze tijd. Meeste boterperen zijn van na 1800.	73, 77
Corylus avellana	hazenooten	x	1790		80
Cydonia oblonga	queeen	x	1790		80
dragon	dragon	x	1790		81
Juglans regia	noot	x	1792		88
Juttepeer	peer, jut	x	1792		91
marjolein	marjolein	x	1787		69
Morel	morellen	x	1789	bekende leiboom op het oosten of zelfs noorden van een muur	77, 78
Passé Colman (dessertpeer)	Colman	x	1788	Colman is ook een oud druivenras	73
prei	prij	x	1790		81
venkel	venkel	x	1790		81
wortel	wortels	x	1790		81
Frankenthaler	frankendaal (druif?)	x	1790	bekende wijndruif uit Duitsland	78
Bergamotte d'Esperen zou kunnen qua tijd	bergamot soppe de groentje, zeer hoge stammen	v	1789	Kan ook het hele oude streekras Sappig Groentje zijn, uit de literatuur bekend, maar onbekend of het nog bestaat	77
Bergamotte	bergamot solaire	v	1788	Jan Zoer heeft er geen kunnen vinden met Sol of zon o.i.d	73
Besi de Schonauwen	lijboom busie ?	v		als een Besie als leiboom werd gekweekt was dat zeer waarschijnlijk de Besie de Schonauwen	

Bigarreau	bijgaro, wit/ kers, oranje	v	1790	Wit zou hier kunnen betekenen een lichtgele variëteit. Ziektegevoelige kers die later weer opnieuw verschijnt onder de naam Napoleon of Bigarreau de Napoleon. Zowel als struik, hoogstam en leiboom gekweekt geweest. Mogelijk Blankette, lijkt op Limburgse Spekkers, die heel lichtgeel is. Limburgse Spekkers is al heel oud, leeftijd Blankette onbekend.	83
Rouaankers	Ronwaansche	v	1790	bakkerskers of confijtkers	83
St Germain	zandt germain	v	1788		73
Winterjan, wintersuikerpeer of winterrietpeer	winterperen, piramides, waaronder 1 witte beure	v	1789	gesnoeid in een driedimensionale vorm als piramide, meer een kegelvorm	77
	noot, amerikaanse	v	1790	Juglans nigra (zwarte walnoot) en J. cinerea (grijze) komen uit America (1629 resp. 1656). Dat J. nigra bedoeld wordt is het meest waarschijnlijk	80

Hieronder onbekende moestuin-soorten en fruitbomen.

Naam in boekje	Jaar	Opmerkingen	Pag.
73 verschillende moeszaden	1788		71
bonen, eynen en blom	1788		75
Burgie peer Hum B	1788	Boterpeer? ras onbekend, in ieder geval een van voor 1790	74
Canteloupe, oranje van Bentinck	1788	canteloep is wratmeloen	71
constantinapels	1791	fruit of niet?	85
Courge de Portugals	1789	Diverse soorten pompoenen, courgette, patison, etc. kunnen bedoeld zijn	76
Courge de Raboteuses	1789	Diverse soorten pompoenen, courgette, patison, etc. kunnen bedoeld zijn	76
diamantdruif	1790		78, 85
doperten, Hollandse, late	1788		75, 91
erten, engelse	1788		75
kool	1788		75
koorn, lapje	1792		87
lurkten, zwart	1790		83
mangelwortel	1791		81
meikers	1789	een zeer oud Nederlands ras, ook nu nog heel bekend en gewaardeerd	77
meloen Harrenberg	1788		71
peer aan de spaliere	1790		78
peer Moille Bouche	1792	wellicht Doyenne Bousoch	90
peer, lijboom die in het noorden moet staan	1789		77
peper	1790		81
peren aan de spaliere?		leiperen aan traillages, soms ook muren of draden	
peulen, hollandse 2 soorten	1788		75
soppe de groentjes, hoogstam	1790		78

Taisanthe Grijntje	1790		80
virgolenten	1788	Maagdenpeer?	73
volaan	1791	Volger? wellicht is dit een veel te jong ras	85
wijngaerden, vroeg	1789		77, 78
wijngaerden, witte vijge	1790		78
winterperen, 3 pyramides	1790		78

Rozen

Hieronder rozen die rond 1800 voorkwamen.

Planten die genoemd worden	Jaar	Besteld	Naam in literatuur of catalogi	Pag.
roos	1787			69
roos	1792			90
roos, agaat	1792		Agaatroos	91
roos, bottel	1792		Bottelroos (Rosa villosa?)	90
roos, de Danes meriman	1790	Voorhelm		82
roos, de Provence Champagne	1790	Voorhelm	Provinsroos	82
roos, dubbel, geel	1792		Geele dubbelde roos, Rosa lutea multiplex	89
roos, enkel geel	1792		Rosa fl aureo/luteo, Rosa lutea simplex	91
roos, enkele die laat bloeit	1792			86
roos, geel	1792			89
roos, juffr.	1788		Juffersroos	75
roos, juffr.	1790	Voorhelm	Juffersroos	82
roos, maand	1792		Maandroos (Rosa omnium calendarum)	91
roos, mama	1792		Marmerroos? Rosa marmorea	91
roos, most	1791		Muskroos/mosroos? Muscosa? Moschata?	85
roos, pensylvanische	1790	Voorhelm	Pensylvanische roos	82
roos, pro..tie	1792			91
roos, rose de Damen	1788		Rosa Dame/ Rose de Damen minima, Juffersroos	75
roos, Unique de Provence, wit	1790	Voorhelm	Provinsroos	82
roos, witte	1792			91

BIJLAGE 2

Contacten

Tekst	Jaar	Contact	Opmerkingen	Pag.
Oranje canteloep van Bentink	1788	Bentink	betekent dit gekregen van Bentink, of is het de naam van de canteloup	71
present van Bentink	1788	Bentink		77
Cijpres van Constantia	1788	Constantia	eigennaam of naam van de plant?	76
Van Eeden besteld	1788	Eeden, van	prijzen achter de planten	74
bij v Eede	1791	Eeden, van		84
van v Eeden	1791	Eeden, van		85
een pak met Ladij Harwis plant	1791	Harwis, Lady	is het een naam van een Lady of de naam van de plant	85
gekogt bij van Hulst	1787	Hulst, van		69
present van de heer Kouwenoort	1787	Kouwenoort		70
Bij Kreps	1788	Kreps	prijzen achter de planten	74
Kreps	1790	Kreps		79
bij Kreps	1790	Kreps	prijzen achter de planten	82
bij Kreps bestelt	1791	Kreps		84
aan Manes seggen	1790	Manes	Manes komt ook in de aantekeningen van de rentmeester voor. Tuinman?	80
van Moerbeek	1788	Moerbeek	prijzen achter de planten	74
gesonden van Moerbeek	1790	Moerbeek		78
Moone besteld	1788	Moonen	prijzen achter de planten	74
van Moonen	1790	Moonen		79
bij Moonen bestelt	1791	Moonen		84
in potten van Moonen	1792	Moonen		85
gesonden… van Moonen	1792	Moonen		90
van de heer Omval gekregen	1790	Omval	oculaties van fruit gekregen	83
van de freule Plettenberg gekregen	1788	Plettenberg, Freule		72
Patent (of present) de heer Schonk	1788	Schonk	Vermoedelijk wordt de Rijksbouwmeester Schonck bedoeld.	75
zo ik van de heer Schonk geen … krijg	1789	Schonk		77
De heer Schonck moet een …	1790	Schonk		79
van Sneevoogt	1790	Sneevoogt		78
bij Sneevoogt besteld	1790	Sneevoogt	prijzen achter de planten	82
In het voorjaar Sneevoogt vragen	1791	Sneevoogt		84
van Voorhelm en Groenewoud	1790	Voorhelm en Groenewoud	lijkt een rozenkweker, alleen rozen besteld. Op een online catalogus van een boekenantiquariaat werd echter aangetroffen: Groenewoud, Voorhelm & Comp. Catalogue of Flower seeds to be sold by Groenewoud, Voorhelm & Comp. Haarlem, Groenewoud, Voorhelm, no date c.18th century. Single sheet of paper, 36.0 x 15.0 cms, printed on both sides, listing 352 varieties of seeds for sale at “one [or two] stiver Dutch the Sort”. Folded in the middle, slightly frayed and creased at edges, some brown staining. £25.00	82

Locaties

Locatie	Tekst	Jaar	Opmerkingen	Pag.
agter de stal		1792		88
bergje	die bij het bergje	1790		80
bergje bij het koorn		1792		88
bergje langs de heer Koijman		1792	in het bevolkingsregister van Neerijnen van 1747 is ene Coyman schepen van Neerijnen. Ook in het aantekeningenboekje van de rentmeester komt Koijman voor.	88
brugje	bij het brugje	1792		88
cingel	sloot tussen de cingel en het moesland	1792		88
Delhof	in den delhof geoculeert	1790	boomgaard	83
duivehokken		1792		88
eiland	de eijken op het eijland	1790		80
eiland	op het eijland	1792	dit eiland lijkt uit de context in het Repelse Bos te liggen	87
enterij	bij de plank bij de enterij	1790		80
enterij	op de rand van de sloot in de enterij	1792		89
goudvisjes slingertje	op de hoek bij het goudvisjes slingertje	1790		80
gracht	in ene van de hoeken van de gracgt	1790		80
grietland		1792		89
grote vijver		1792		88
hakhout		1792		88
het rond van de accassia		1792		89
huis	bij het huis	1792		89
ingang van de oude mijn		1792		89
laan na het Bosch		1790		80
lapje Koorn	een pad van 6 voet uit de bomen rond het lapje koorn	1792		87
mestplaats	daar waar de mist heeft gelegen	1792		88
moestuin	als men de moestuin in komt	1788	beschrijving met waar welke fruitbomen staan	73
moestuin	langs de moestuin	1790		80
muniks kap		1792	Onbekend wat met een munikskap bedoeld wordt	88
muniks kapjes aan het koorn		1792	deze moeten geverfd worden zoals de deuren van het koetshuis	87
munikskap	agter de munikskap in het koorn	1792		89
muur billiardkamer	dubbele gele roos tegen de muur billiardkamer setten	1792		89
nieuwe enterij	het eijkje uit de oude enterij in de nieuwe sitten	1792		88

op het eijland van het repelse bos		1792	hier lijkt het duidelijk dat in het Repelse bos een (vrij groot) eiland ligt	89
opening in de bomen	de opening die in de bomen is geweest… zodat ik weder de schapen in de wei kan zien	1792		87
oude enterij	het eijkje uit de oude enterij in de nieuwe sitten	1792		88
Repelse Bos	in't Repelse Bosch	1789		76
Repelse Bos	in het Repelse Bosch	1792		87
Repelse Bos	repels bos	1792	uit de context blijkt dat er gras langs de paden groeit in het Repels bos dat goed afgestoken moet worden	87
Repelse Bos	int repelse Bosch	1792		89
rondje met grasanjers		1792		89
sloot	de sloot die begonnen is open te maken	1792		87
tuijn	boven op de tuijn bij de heet kooperen	1790	?	80
tuin	over de meer tegen de tuin	1792		88
tuin in den Haag	de tuijn agter 't huis s'Hage	1789		76
tuin l'Haye	uit mijn tuin 'l Haye	1792	waarschijnlijk de tuin uit Den Haag (hoofdwoonplaats?)	89
vak D		1790		80
volière		1792		89
Vriesland	een dito voor Vriesland	1790	ook een plant besteld voor in Friesland?	82